

Boekverslag Nederlands Max Havelaar door Multatuli

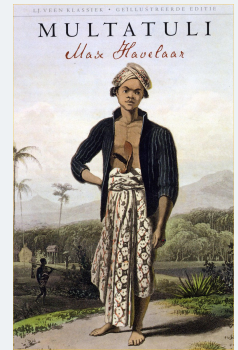
Boekverslag door een scholier

4272 woorden

21 jaar geleden

★ 6,7

986 keer beoordeeld

Auteur	Multatuli
Genre	Roman, Geschiedenis, Politiek
Eerste uitgave	1860
Vak	Nederlands

Titel

Max Havelaar of de koffie veilingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij

Titelverklaring

Max Havelaar of de koffie veilingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij. Veel 19de-eeuwse romans hadden dubbele titels. Maar bij de Max Havelaar kan het ook zo bedoeld zijn dat je het boek of als 'Max Havelaar' of als 'Koffievelingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij' leest. Veel mensen kwamen ook op de ondertitel af, omdat dat in die tijd de gewoonste zaak van de wereld was, net zo gewoon als Albert Heijn. Als men het boek dan las, met als uitgangspunt de ondertitel dan las men ook het verhaal van Max Havelaar en kwam men tot de conclusie dat het boek eigenlijk helemaal niet over de 'Koffievelingen der Nederlandsche Handel-Maatschappij' gaat.

Het Franse citaat

De strekking van het citaat van de Franse journalist Henry de Pène (1830-1888) is dat aan kunstenaarsvrouwen een moeilijk leven is beschoren, en voorts dat 'bijna alle kleinzons van Homerus' op hun manier blind zijn: ze zien hóger, dieper, dan gewone mensen. Terwijl Multatuli zichzelf niet wilde beschouwen als kunstenaar (en zijn boeken e.d. niet als kunst), kan men in dit citaat toch moeilijk anders lezen.

Het 'Onuitgegeven Toneelspel'

Dit toneelstukje kan als een korte samenvatting van Multatuli's eigen probleem worden gezien. Hoezeer hij verkeerd begrepen is, kan trouwens niet schrijnender worden aangegeven dan door te verwijzen naar het op deze tekst gebaseerde gezegde 'Barbertje moet hangen': veel leeskunst is er toch niet voor nodig om te kunnen zien dat het hier juist niét Barbertje is die moet hangen.

De typische formulering 'Daaraan heeft hij zeer verkeerd gedaan' komt steeds in het boek terug (bijv. aan het eind van hs. 8, p.99 en het begin van hs.13, p.140)

Dat het toneelstukje ook door Multatuli als een soort samenvatting is gezien, bewijst een brief aan Tine (27 oktober 1859), waarin hij onder meer schreef:

(...)om eene beschuldiging te beantwoorden moet men dikwijls goed van zich zelve spreken bijv: A is beschuldigd van diefstal. Nu bewijst hij dat hij eene zeer eerlijke daad gedaan heeft. Dan zegt men: gij zijt zeer ingenomen met U zelf. Dat is wel de vraag niet maar men zegt het toch. Ik beweere dat ik in mijn boek niets zeg dan de waarheid naar toch zal men dat weer gebruiken als een pretext om mij toch ongelijk te geven.

Schrijver

Multatuli (Latijn = ik heb veel geleden) is het pseudoniem van Eduard Douwes Dekker.

Hij werd in 1820 te Amsterdam geboren, waar hij in een kleinburgerlijk milieu opgroeit. Op zijn 18de jaar werd hij door zijn vader, die scheepskapitein was, meegenomen naar Indonesië. Daar vervulde hij, tot volle tevredenheid van zijn chefs, verschillende ambten bij het gouvernement: hij was o.a. controleur op Sumatra's Westkust en assistent-resident op Ambon.

In 1856 werd hij in laatstgenoemde functie aangesteld in Lebak, residentie Bantam (West-Java). Toen hij daar de ergerlijke afpersingen zag, waaraan de inlandse bevolking in verband met het Cultuurstelsel blootstond, zowel van de kant van het Nederlandse gezag als van de inlandse hoofden, bracht hij die wantoestanden onder de aandacht van de resident van Bantam. Dit had tot gevolg, dat hij twee en een halve maand na zijn benoeming in Lebak reeds van zijn ambt ontheven en overgeplaatst werd. Diep teleurgesteld en zwaar beledigd door deze behandeling nam hij ontslag. Recht op pensioen had hij daardoor niet.

Nu brak er voor Douwes Dekker een zeer moeilijke tijd aan. Met zijn vrouw en twee kinderen keerde hij terug naar Nederland. Gedurende jaren leidde hij, meestal gescheiden van zijn gezin, onder armoedige omstandigheden een zwervend bestaan. Hij leefde van zijn pen, zijn lezingen ook wel van giften. Door de langdurige afwezigheid vervreemde hij van vrouw, zodat hij terstond na haar dood hertrouwde. Met zijn tweede vrouw bracht hij zijn laatste jaren tamelijk rustig en niet meer in zulke bekrompen omstandigheden in Duitsland door, waar hij in 1887 te Nieder-Ingelheim aan de Rijn overleed.

Genre

Roman / pamflet / parabel. Het hangt er vanaf hoe je het bekijkt. R. Nieuwenhuys bijv. vindt de Max Havelaar een pure roman omdat het volgens hem slechts een produkt van de verbeelding betreft. W. F. Hermans omschrijft het boek als een parabel, vanwege de actualiteit van het boek. Weer anderen zien het boek als een aanklacht, een pamflet. Ik zie het boek als een moderne roman bestaand uit verschillende onderdelen, zoals een pamflet en een parabel

Niet als een specifiek pamflet of parabel, dit was ook niet Multatuli's bedoeling, want dan zou hij alleen een specifiek publiek bereiken, namelijk het publiek dat geïnteresseerd is in dit pamflet of deze parabel.

Thema

Het doel, en daarmee het onderwerp van het boek is: 'Verbetering van den boel in Indië, en herstel van mijn positie.' Aldus Multatuli zelf. Het thema maakt dat het boek nu nog actueel is: De eeuwige durende strijd van de eerlijke, weldenkende mens tegen macht, gezag, In het algemeen tegen onwrikbare principes.

Dat is dus ook wat het boek door de tijd heeft gesleept. Multatuli wou niet alleen de juistheid van de feiten in de wereld gooien, hij wou ook dat de lezers wat beter gingen nadenken over dit soort dingen, hij wou ze op onderzoek sturen.

Motieven

Een belangrijk motief is de voortdurende rolverdeling. Max Havelaar is vlug van begrip, vol liefde voor waarheid en recht, ridderlijk, moedig, stipt, ordelijk enz en staat model voor 'het goede'. Batavus Droogstoppel is zoals zijn naam al doet vermoeden een enorme droogstoppel. Hij stelt het slechte voor. Uitbuiting van de bevolking en Max Havelaars strijd daartegen is een nog belangrijker motief en staat in verband met de rolverdeling. Gedurende het hele verhaal van Max Havelaar probeert Max Havelaar de positie van de bevolking te verbeteren.

Opbouw

A) Constructie

De Max Havelaar is door Van Lennep in 20 hoofdstukken verdeeld. Toen Multatuli zijn boek in 'oorspronkelijke staat' terug bracht, heeft hij deze hoofdstukken verdeling aangehouden, terwijl hij het boek ooit had opgedeeld in 39 partjes. De hoofdstukken zijn genummerd.

het boek bestaat uit 8 stukken waarbij Droogstoppel en Stern elkaar afwisselen, te beginnen met Droogstoppel. Opvallend is dat de scheiding van de passages niet gelijk loopt met de scheidingen tussen hoofdstukken. Het boek heeft 259 bladzijden.

B) Inhoudelijke opbouw

De passages zijn zeer logisch met elkaar verbonden. Aan het begin van het boek verteld Droogstoppel dat hij zijn volontair stukken laat schrijven en dat hij die af en toe onderbreekt om een boek van een 'meer soliden aard' te krijgen. Fabel en sujet vallen samen omdat Droogstoppel en Stern beide stukken schrijven die echter verschillend zijn, maar die elkaar toch logisch kunnen opvolgen.

Het boek is goed opgebouwd qua spanning. Er worden veel open vragen gesteld: De lezer zal voor hij mijn boek heeft uitgelezen, even goed als Verbrugge weten waarom die zaken zo bijzonder moeilijk waren. (blz 104) Een paar hoofdstukken (hfst 17) verder komt de lezer te weten wat die moeilijke zaken zijn; die moeilijke zaken zijn de getuigingen tegen de regent. Doordat niemand tegen de regent wil getuigen vanwege angst, is het zo moeilijk om de regent te vervolgen. De lezer weet evenveel als de hoofdpersoon.

Personages

De hoofdpersoon is de tegen uitbuiting strijdende assistent-resident van Lebak in Nederland-Indische overheidsdienst, Max Havelaar. Hij is de autobiografische figuur van Multatuli. Hij is de held van het verhaal en lijkt alleen goede eigenschappen te bezitten. Hij is ridderlijk, moedig, vlug van begrip, intelligent, vrijgevig en edel. Daarbij is hij ook nog eens buitengewoon belezen en geleerd. Zijn minder goede eigenschappen als zijn impulsief handelen, of zijn vlagen van opvliegendheid, worden in het boek zo naar voren gebracht dat hij de sympathie van de lezer wint. Max Havelaar lijkt een supermens te zijn. De manier waarop hij met vrouw en kind omgaat is zo liefvallig, hij lijkt de echte ideale vader. Maar als je het boek minder oppervlakkig bekijkt, blijkt Max ook eigenschappen te bezitten die minder goed bij een held passen en die de schrijver niet heeft kunnen (of willen?) onderdrukken. De onnoemlijke lijst van

onderwerpen die Max bestudeerd heeft en die in het 'pak van Sjaalman' voorkomen, getuigt van zijn grote betweterigheid en zijn eigendunk. Max Havelaar is ook een slecht ambtenaar. Het lijkt wel alsof hij alleen mooi kan praten maar van zijn beloftes komt weinig. Hij beheert zijn administratie niet goed en gaat zeer slordig met zijn geld om. Havelaars functie in het verhaal bestaat uit twee delen. Ten eerste symboliseert hij de kritiek van de schrijver op de toenmalige gang van zaken in Nederlands-Indië. En ten tweede heeft hij als functie aan te tonen dat Douwes Dekker goed gehandeld heeft toentertijd en het slachtoffer is geworden van onbegrip. Multatuli wilde hiermee zowel zijn sociale als zijn maatschappelijke positie herstellen.

Batavus Droogstoppel

Hij is makelaar in koftie, Lauriersgracht No.37. Dit is de antiheld van het verhaal. Hij moet anti-sympathie bij de lezer wekken. Hij is bekrompen, gierig, dom, egoïstisch, eigenwanend en maakt zichzelf voortdurend belachelijk bij de lezer. Droogstoppel symboliseert precies de wereld van egocentrisme en corruptie die Havelaar = Multatuli wil bestrijden. Ook aan Droogstoppel heeft de schrijver onbewust(?) een paar karaktertrekken meegegeven. Zo zegt Droogstoppel in het begin van het boek: 'Mijn boek moet gelezen worden, het moet de wereld in!' Dit is nu juist wat Multatuli ook wilde. Dit is dus een voorbeeld waaruit blijkt dat ook in Droogstoppel stukjes van Multatuli zitten. Droogstoppel moet ervoor dat iedereen het boek van Multatuli leest. Droogstoppel maakt geen psychologische groei door.

Droogstoppels functie is dus het oproepen van anti-sympathie voor hem, en dus ook voor de Nederlandsche handel-maatschappij. Hij heeft een tweede functie, en dat is die van verteller. Hij is de opdrachtgever van de verteller, Stern, en schrijft tussen de hoofdstukken door soms een stukje 'van meer solieden aard'.

Stern

Dit is de jonge, ambitieuze zoon van een grootindustriële die door Droogstoppel wordt geëmployeerd (om de zakenrelatie van Droogstoppel met de vader van Stern te onderhouden). Droogstoppel laat Stern uit het pak van Sjaalman het verhaal van Max Havelaar schrijven, waar Stern erg in is geïnteresseerd. Stern is eigenlijk ook een held in het verhaal. Hij is een bondgenoot van Havelaar, want hij hoeft sympathie voor hem. Eigenlijk schrijft hij het boek voor Max Havelaar. De functie van Stern is dan ook de lezer te laten zien dat het 'logisch' is sympathie voor Max Havelaar te hebben. De schrijver laat eigenlijk zien: 'Kijk, deze verstandige jongen is het met Max Havelaar, en dus met mij, eens.' Het is bijna een soort reclame. Natuurlijk wel 'valse' reclame omdat Stern een product van Multatuli is.

Over Stern zelf komen we verder niet veel te weten, alleen dingen die Droogstoppel over hem zegt.

De resident van Bantam, dhr. Slymering

De naam zegt het al, hij wordt afgeschilderd als een laffe, egoïstische, luie man, die de onrechtvaardigheden in Lebak niet onder ogen durft te zien en niet durft te bestrijden, uit angst voor zijn baan, uit eigenbelang. Door zijn stompzinnige uitspraak van zinnen, ik bedoel maar., kwam mij in eerste instantie voor dat dit een imbeciele zielepoot was. Wat dus precies de bedoeling van Multatuli is. Hij wil net als bij Droogstoppel anti-sympathie opwekken voor hem, en daarmee voor het Nederlands gezag in Indië. Zo wil Multatuli aantonen dat hij gelijk had.

Tijd

De structuur van het boek is als volgt, Er zijn twee vertellers, Droogstoppel en Stern, die in dezelfde ruimte leven en elkaar afwisselen; gewoon chronologisch. Stern vertelt het verhaal van Max Havelaar, dat eveneens chronologisch verteld wordt. De tijd van handeling is anno 1856, toen Multatuli zelf ass.-resident van Lebak was. De tijd is natuurtijk van groot belang, omdat Indië in die tijd in Nederlandse handen was, en omdat het er niet altijd even rechtvaardig aan toe ging toen. Er waren in ieder geval zeker redenen tot kritiek op het Nederlandse bestuur. Er zijn echter twee tijden in het boek, de tijd waarin het verhaal van Max Havelaar speelt, onderbroken en ingeleid door commentaren uit de tweede tijd, de tijd waarin Stern en Droogstoppel leven en het boek schrijven. Even belangrijk is natuurlijk ook de plaats van handelen, Lebak op Java, Nederlands-Indië.

Vertelperspectief

Je ziet de gebeurtenissen door verschillende oogpunten.

De gedeeltes waarin Droogstoppel aan het woord is, worden vanuit de ik-persoon verteld, de stukken over Havelaar hebben een personaal perspectief. Er komen dus verschillende vertelsituaties voor in dit boek. Hierdoor komt het verband tussen de verschillende passages beter uit.

Als vertellers zijn Droogstoppel en Stern auctoriaal. De verteller weet bijvoorbeeld al de afloop van het verhaal en verwijst daar ook wel eens naar. Ook blijken zij de gevoelens van meerdere personen te kennen, bijvoorbeeld ook nog die van Havelaars vrouw: Tine. En de vertellers spreken de lezer tussen de hoofdstukken door soms toe, in de ik vorm uiteraard.

Ruimte

Het verhaal speelt zich tijdens de passages van Droogstoppel en Stern in Amsterdam af, tijdens de andere passages in Lebak, op Java.

De omgevingen worden zeer goed beschreven, je kunt bij wijze van spreke Indonesië ruiken. Ook voor mensen die nooit in Indonesië zijn geweest kunnen een zeer goed beeld vormen van het landschap in Indonesië na het lezen van dit boek. Een zeer goed stuk uit het boek ging over het reizen in Indonesië omstreeks 1860. Dit stukje vind ik ook mooi beschreven, een ander goed stuk ging over de huizen in Indonesië. Ook kan de lezer uit de beschrijvingen opmaken dat Multatuli veel van het Indonesische landschap houdt.

Samenvatting

Een makelaar in koffie - zijn naam plus adres wordt de lezer grondig ingepeperd - schrijft een boek (hoewel dat niet zijn gewoonte is) Dat is te zeggen: hij schrijft dat hij een boek wil gaan schrijven. Hij is, tegen zijn zin weliswaar, in het bezit gekomen van een heel pakket schrijfsels van een oude schoolvriend, die aan lager wal geraakt is. Hij was deze schoolvriend toevallig tegen het lijf gelopen, en omdat deze nogal armoedig gekleed was, en een sjaal droeg, wordt hij door de makelaar denigrerend als 'Sjaalman' aangeduid. Zijn aanvankelijke afkeer van Sjaalman en van diens pakket draait om in nieuwsgierigheid wanneer hij bij het doorsnuffelen ervan ('Van het pakket, meen ik', zou Multatuli zeggen) bemerkt dat een aantal van de daarin voorkomende geschriften over koffie handelt.

Hij overweegt dan dat hij die geschriften wel voor zijn boek kan gebruiken, al ziet hij wel in dat het componeren van losse gedachten tot een leesbaar geheel nog geen sinecure is.

Maar daarvoor heeft hij wel een oplossing: hij schakelt de hulp in van zijn jongste bediende Stern. 'Maar, dacht ik, als ik myn boek door die Stern schryven liet? Als ik er wat by te voegen heb, schryf ikzelf van tyd-tot-tyd een hoofdstuk.' (hs. 4 p.36). Aldus geschiedt, en zo krijgen we een boek in een boek te lezen: na vier hoofdstukken van Batavus Droogstoppel, de koffiemakelaar, begint het relaas dat Stern heeft samengesteld uit het pakket van Sjaalman. Die geschriften blijken zich af te spelen in Nederlands-Indië, en te handelen over een zekere Max Havelaar, waarin de lezer al snel Sjaalman herkent. De kern van de geschiedenis van Max Havelaar is zijn optreden als Nederlands bestuursambtenaar in Lebak, op Java. Havelaar blijkt daar al spoedig in conflict te zijn gekomen met de inlandse regent, die hij van corruptie en uitzuiging van zijn ondergeschikten beschuldigt. Hij wordt bij gebrek aan bewijs tegen uiteindelijk niet voldoende gesteund door zijn Nederlanderleuren, en is gedwongen ontslag te nemen.

Tot goed begrip van de hele situatie wordt dit relaas van tijd tot tijd onderbroken door uiteenzettingen over de structuur van het bestuurlijke apparaat in Indië', en over wat zich met Havelaar vóór zijn verblijf in Lebak heeft afgespeeld (hij was daarvoor in Natal) Ook last Stern waar nodig vertellingen van Havelaar in, zoals in het

verhaal van de Japanse steenhouwer, of de geschiedenis en Adinda.

Nog enkele malen onderbreekt Droogstoppel, die vreselijk zijn best doet te begrijpen wat dit nu allemaal met koffie te maken heeft, het Havelaar-verhaal, totdat uiteindelijk niet alleen Stern, maar ook hijzelf door de schrijver bij de kladden genomen wordt:

Havelaar doolde arm en verlaten rond. My zocht...

Genoeg, myn goede Stern! Ik, Multatuli, neem de pen op. Ge zyt niet geroepen Havelaars levensgeschiedenis te schryven. Ik heb U in ,t leven geroepen... ik liet U komen van Hamburg... ik leerde U redelyk goed hollands schryven, in zeer korte tyd... ik liet U Louise Rosemeyer kussen, die in suiker doet... het is genoeg, Stern, ge kunt gaan!

Die Sjaalman en zyn vrouw...

Halt, ellendig produkt van vuile geldzucht en godslasterlyke femelary! Ik heb U geschapen... ge zyt opgegroeid tot een monster onder myn pen... ik walg van myn eigen maaksel: stik in koffie en verdwyn!

Ja, ik, Multatuli 'die veel gedragen heb' neem de pen op. Ik vraag geen verschoning voor de vorm van myn boek. Die vorm kwam my geschikt voor ter bereiking van myn doel.

(Max Havelaar hs. 20 p.246).

Intussen hebben 'de oplettende lezertjes' natuurlijk ook begrepen dat Sjaalman/Havelaar niemand minder is dan Multatuli, de verteller van het hele boek.

Als houvast voor het vervolg geef ik nog eens in grote trekken de inhoud van de hele roman weer.

hs. 1 t/m 4

Batavus Droogstoppel vertelt dat hij ten boek wil schrijven over koffie, want hij is makelaar in koffie. Van ten oude schoolvriend, die hij Sjaalman noemt, heeft hij een heel pakket geschriften gekregen, en daarin bevinden zich toevallig ook ten aantal vertogen die met de koffiecultuur in Indië te maken hebben. Hij kan ze misschien wel gebruiken voor zijn boek. Zijn jongste bediende Stern kan hem daarbij wel helpen.

hs. 5 t/m 6

Begin van het verhaal dat Stern uit het pak van Sjaalman heeft samengesteld. Het gaat over een zekere Max Havelaar, die pas benoemd is tot assistent-resident in Lebak, een gebied op Java. Via allerlei uitweidingen wordt Havelaars aankomst verteld, kennismaking met de overige regeringsambtenaren, en de toespraak die hij houdt tot de hoofden van Lebak (hs. 8).

hs. 9 t/m 10

Batavus Droogstoppel onderbreekt het verhaal van Stern met een preek van dominee Wawelaar. Daarna berispt hij Stern over 'een prul' van Heinrich Heine.

hs. 11 t/m 14

Havelaar vertelt over zijn belevenissen op Sumatra. De geschiedenis van 'De Japanse steenhouwer' (hs.11); over het kastekort in Natal (hs. 12 t/m 14).

hs. 15 t/m 16

De bevolking klaagt bij de assistent-resident. Als voorbeeld wordt de lezer het verhaal van de buffel roof beloofd.

hs. 16

... maar vlak voordat het zover is onderbreekt Droogstoppel het betoog. 'Ik heb nog nooit een buffel gehad, en toch ben ik tevreden. Er zyn mensen die altyd klagen.

hs. 17

De buffelroof: de geschiedenis van Saïdjah en Adinda

hs. 18

Havelaar beklagt zich schriftelijk bij de resident over de inlandse regent.

hs. 18

... en wordt nog eenmaal onderbroken door Droogstoppel...

hs. 19 t/m 20

Havelaar, in de steek gelaten door zijn directe superieur, vraagt aan de Gouverneur-Generaal ontslag uit 's lands dienst. Aan het eind ontnemt Multatuli eigenhandig zowel Stern als Droogstoppel het woord, om zelf de pen op te nemen en zich te richten tot koning Willem III, omdat 'daarginds' Uw meer dan dertig miljoenen onderdanen worden MISHANDELD EN UITGEZOGEN in UW naam'.

Leeservaring verslag

Het onderwerp

Het verhaal vind ik zeer goed. Weinig boeken besteden namelijk aandacht aan de onderdrukking van de Indonesiërs. Multatuli heeft het aangedurfd om naast een mooi verhaal, een thema uit te werken die voor zijn tijd niet of nauwelijks werden beschreven. Een andere reden waarom ik dit zo'n goed verhaal vind is de

manier waarop Multatuli de dingen beschrijft. Hij schenkt zoveel aandacht aan de omgeving, de mensen van Java.

Wat ik wel moet bekennen is dat ik naast mooie (Parabel van Japanse Steenhouwer en toespraak van Havelaar), spannende (de strijd tegen de Regent) en ontroerende (Saïdjah en Adinda) momenten ook saaie passages heb gelezen. Eén van die saaie passages waren sommige momenten tijdens het etentje die Havelaar organiseerde voor Verbrugge en Duclari.

Gebeurtenissen

Het einde liep zoals ik had verwacht, althans Havelaar gedeelte dan. Het was gewoon een onmogelijke taak om voor 30 miljoen mensen op te komen die voor de Nederlandse regering in die tijd niet belangrijk waren.

Daarin tegen vond ik de manier hoe het boek eindigde wel zeer origineel en onverwacht. Het boek verloopt eerst alseen fictie, dan grijpt Multatuli in en brengt de lezer naar de werkelijkheid:

"Havelaar doolde arm en verlaten rond. Hij zocht... Genoeg, mijn goede Stern! Ik Multatuli neem de pen op. Gij zijt niet geroepen Havelaars geschiedenis op te schrijven. Ik heb u in het leven geroepen."

Hier neemt hij van Stern afscheid. Een paar regels verder neemt hij van Droogstoppel afscheid:

"Die Sjaalman en zijn vrouw... Halt, ellendig produkt van vuile geldzucht en godslasterlijke femelarij. Ik heb u geschapen... ge zijt opgegroeid tot een monster onder mijn pen..."

Dit is gewoon zo knap bedacht. Eduard Douwes Dekker moest gewoon een intelligente man zijn geweest. Het thema van het boek vind ik zeer mooi en goed vooreen boek uit die tijd. De schrijver gaat er diep op in. Alles in het boek heeft wel met het thema te maken. Ook zette het thema mij ook wel aan het denken. Het boek is wel in 1860 geschreven, er mag dan wel in die tijd veel onrecht aangedaan zijn. Maar ook in deze tijd wordt er zeer veel volken uitgebuit. Ook in deze tijd worden er mensen onrecht aangedaan. We moeten dit niet vergeten. Daarom moet iedereen op de wereld Max Havelaar eigenlijk lezen. Naast dat ze een prachtig boek onder ogen krijgen, gaan ze hopelijk ook nadenken dat uitbuiting gewoon niet kan in deze tijd. Ik ben na het lezen van het boek toch van mening veranderd. Ik dacht voordat ik aan Max Havelaar las, dat het een heel saai boek was dat, ook schrikte het jaartal wanneer het boek geschreven is mij af. Ik dacht dat het zeer moeilijk was. Dit is ook wel zo, het boek is vaak erg moeilijk. Maar het is beslist geen saai boek. Het is soms zelfs zeer grappig. Het begint eigenlijk al met Droogstoppel die steeds zijn naam en vestigingsplaats herhaald. Dit grappige, sarcastische blijft het hele boek eigenlijk wel.

De bouw

Het verhaal is als je er op terug kijkt eigenlijk heel simpel. Droogstoppel vertelt en geeft een inleiding voor Sterns passages, dan schrijft Stern een passage over Max Havelaar en reageert Droogstoppel daar ook weer op. De tijd verloopt ook zoals in werkelijkheid.

Personages

Ook zijn de personen zeer herkenbaar. Iedereen kan zich wel identificeren met een persoon uit het boek.

(de personen uit het boek zijn immers zelf afgeleid uit mensen uit de 19de eeuw) Max Havelaar vind ik de sympathiekste persoon al hoewel zijn goedheid wel heel erg benadrukt wordt. Iedereen gaat met mensen om, iedereen weet dus ook wat de gedragsregels zijn. Vaak worden deze gedragsregels overschreden, zoals in dit geval, doordat het zo vaak gebeurt (moord, oorlog) wordt het vanzelf wel realistisch voor iedereen. Het is dus erg begrijpelijk dat Max Havelaar hier iets aan wil doen.

Taalgebruik

Over het taalgebruik kan er ook veel gezegd worden. We moeten niet vergeten dat ondanks de soms moeilijke Max Havelaar de taalstijl zeer vernieuwend was voor die tijd. Multatuli heeft het aangedurfd om met de alledaagse spreektaal van de 19de eeuw aan te komen, alle schrijvers in die tijd gebruikten alleen de elite-taal in hun boeken, maar dit was de spreektaal van de 19de eeuw. Er is ondertussen zoveel veranderd dat onze taal veel verschilt met de taal van Multatuli's tijd. De mensen in de Max Havelaar spreken dus niet zoals de mensen spreken in onze tijd. Een voorbeeld van een gesprek van Max Havelaar:

"Ik ben bij de regent geweest, zeide hij... dat is infaam... maar verraad me niet. Wat? Wat moet ik niet veraden? Geeft ge mij uw woord geen gebruik te maken van wat ik u zeggen zal? Weer halfheid, zei Havelaar. Doch ... goed! Ik geef mijn woord."

Dit is een voorbeeld van hoe de personen in Max Havelaar spreken. Maar als Douwes Dekker dingen beschrijft dan gebruikt hij soms woorden die ik niet ken. Ook gebruikt hij termen die niet meer worden gebruikt, of hij gebruikt spreekwoorden die niet meer worden gebruikt.

Secundaire literatuur

Memoreeks

Multatuli, 'Max Havelaar'

Jos Paardekoper

Uit dit boekje heb ik mijn samenvatting gehaald. Ik heb bij de analyse ook veel aan dit boekje gehad. Het heeft mij geholpen met het thema enz.

Recensie

De Groene Amsterdammer

9 augustus 1995

Rob van Erkelens

Deze recensent beschrijft zijn mening over het boek zeer nauwkeurig. Maar hij komt wel erg negatief over op sommige momenten. Ik begrijp zijn kritiek wel, maar ik denk niet dat dit altijd gegrond is. Zoals hij zegt op blz.3 '...de schrijver wil zijn ideeën zo vreselijk graag door des lezers strot duwen dat hij zijn verhaal laat verzuipen in een zondvloed van goede bedoelingen en stuitend moralisme.' Ik denk dat dit volgens het doel van de schrijver wel noodzakelijk is. De schrijver wil juist dát de lezer beseft dat hij er geen schuld aan had dat de situatie in Nederlands-Indië zo schrijnend is. Ook met zijn standpunt ten opzichte van het steeds herhalen van Droogstoppels adres, ben ik het wel eens. Toen het adres voor de derde keer voorbij kwam

had ik ook zo iets van, 'ik begrijp het echt wel'.

Ik ben het echter totaal niet eens met zijn standpunt over de kwaliteit van de roman. Ik vind dat deze roman door zijn afwisseling en het droste-effect zeer knap is geschreven.